

การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา

The Development of a Whole-Organization Risk Management Model in Primary Educational Service Area Office

ประวิติ ยงบุตร¹, จิตติมา วรรณศรี², ฉลอง ชาตรุประชีวิน³, วิทยา จันทร์ศิลา⁴

Prawat Yongbut, Jitima Wannasri, Chalong Chatruprachewin, Vithaya Jansila

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก และแนวทางการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่ารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายการบริหารความเสี่ยง 2) โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และ 3) กระบวนการบริหารความเสี่ยง
2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่ารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 นโยบายการบริหารความเสี่ยง องค์ประกอบที่ 2 โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยง มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง 2) การระบุความเสี่ยง 3) การประเมินความเสี่ยง 4) การจัดกรกับแต่ละความเสี่ยง 5) การสื่อสารความเสี่ยง และ 6) การเฝ้าระวังและติดตามความเสี่ยง ซึ่งทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

¹ นิสิตระดับการศึกษาอวุฒิปริญญาตรี สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³ รองศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Abstract

The purpose of this research was to develop a whole-organization risk management model in primary educational service area office. The research was conducted in three-phase procedure; phase 1: studied the whole-organization risk in primary educational service area office and studied how to manage the risk management in primary educational service area office. Phase 2: constructed and verified a model of whole-organization risk management in primary educational service area office, and phase 3: evaluated the model of whole-organization risk management in primary educational service area office.

Research results:

1. The results studied the whole-organization risk in primary educational service area office was at a high level and guidelines to manage the risk management in primary educational service area office there are 3 components ; 1) the policy of the risk management, 2) the structure of the risk management and 3) the process of the risk management.

2. The result of the whole-organization risk management model consist of 3 components: 1) the policy of the risk management, 2) the structure of the risk management and 3) the process of the risk management consist of 6 step: (1) Risk objective Setting (2) Risk event identification (3) Risk assessment (4) Risk response (5) Risk communication and (6) Risk monitoring. The propriety of the whole – organization risk management model was evaluated at a highest level.

3. The feasibility of the whole-organization risk management model in primary educational service area office was at a high level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเสี่ยงเป็นภาวะคุกคาม เป็นปัญหาอุปสรรคหรือการสูญเสียโอกาส ซึ่งจะส่งผลทำให้องค์กรไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือก่อให้เกิดผลเสียหายต่อองค์กรทั้งในด้านกลยุทธ์ การปฏิบัติงาน การดำเนินการธุรกิจอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ประเด็นสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับความเสี่ยง คือ ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ของผลลัพธ์ แต่หากสามารถควบคุมความเสี่ยงได้แล้ว จะช่วยก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานและการให้บริการประชาชนอย่างมาก ความเสี่ยงเป็นเรื่องประกอบกันระหว่างองค์ประกอบอย่างน้อย 2 ส่วน คือ โอกาสที่น่าจะเกิดขึ้นของสิ่งที่ไม่พึงประสงค์กับผลกระทบที่ตามมา ประโยชน์ที่พึงได้จากการที่องค์กรมีการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสมจะเป็นการสนับสนุนกลยุทธ์และแผนงาน ช่วยในการบรรลุจุดประสงค์ การปฏิบัติงานในองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 1) ดังนั้นการบริหารความเสี่ยง (Enterprises Risk Management)

จึงเป็นเทคนิคการบริหารที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน (ดวงใจช่วยตระกูล, 2551, หน้า 1) ซึ่งการบริหารงานขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไป เช่น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างผลกำไร เพื่อการให้บริการประชาชน เป็นต้น ไม่ว่าจะกำหนดวัตถุประสงค์ไว้เช่นใดก็ตามการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นก็ต้องประสบกับความเสี่ยง (Risk) อยู่เสมอแต่อาจปรากฏในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559, หน้า 37-42) ได้มีการประเมินความเสี่ยงไว้ว่าความเสี่ยงที่สำคัญนั้นเกิดจากการไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันสืบเนื่องมาจากความอ่อนแอของภาครัฐนั่นเอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีภารกิจหลักด้านการจัดการศึกษาของประเทศ จากการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยสำนักติดตามและประเมินผลกระทรวง

ศึกษาธิการ พบว่าการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีผลการดำเนินงานที่พบทั้งปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานหลายประการ ทั้งปัญหาด้านภารกิจ ด้านการขาดแคลนบุคลากร ด้านความรู้ ความสามารถของบุคลากร และปัญหาด้านวัฒนธรรมขององค์กร ส่งผลให้องค์กรไม่สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ ซึ่งนับว่าเป็นความเสี่ยงที่จะเกิดความเสี่ยงขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 85-57) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการปฏิบัติงานตามโครงสร้างและภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยังไม่พบภารกิจในการบริหารความเสี่ยง ทั้ง ๆ ที่การบริหารความเสี่ยง เป็นภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงาน มีเพียงระบบการควบคุมภายในอันเป็นการปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ซึ่งได้กำหนดให้หน่วยตรวจสอบภายในมีหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินการบริหารความเสี่ยงเท่านั้น ภารกิจดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และจากการได้ศึกษารายงานการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของแต่ละเขตพื้นที่ ยังไม่ปรากฏรูปแบบการบริหารความเสี่ยงในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็น

แต่เพียงรายงานการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการควบคุมภายในเท่านั้น

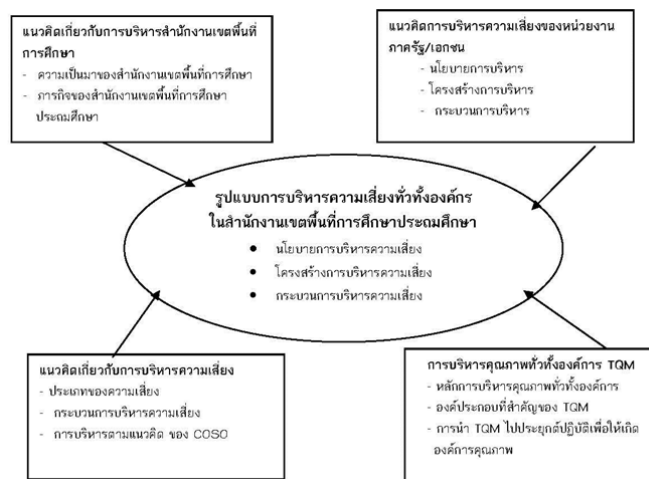
ผู้วิจัยซึ่งรับราชการในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเป็นผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของปัญหาดังกล่าวที่ควรได้รับการแก้ไข จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อให้ได้นวัตกรรมในการบริหารความเสี่ยงในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป อันจะส่งผลให้การบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหมดไปหรืออยู่ในระดับที่ยอมรับได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหาร ความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่ใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความเสี่ยงทั่วทั้ง องค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการ บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร ภาครัฐ/เอกชน แนวคิดการ บริหารความเสี่ยง และการ บริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และสังเคราะห์เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้ง องค์กร แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารมา สร้างข้อสรุปเป็นองค์ประกอบของรูปแบบและสร้างเป็น ข้อคำถามเพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยง

1.2 ดำเนินการศึกษาการบริหารความเสี่ยงทั่ว ทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความ เสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี ลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาและผู้อำนวยการกลุ่ม จำนวน 378 คน จาก 54 เขต ๗ ละ 7 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ หลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) และ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้ง องค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดย สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การบริหารความเสี่ยง และผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบมี โครงสร้าง ที่ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามไว้ล่วงหน้า และ

ใช้คำถามที่กำหนดไว้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยคำถาม เดียวกัน หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้าง ข้อสรุปเป็นแนวทางในการบริหารความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบ รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยนำ ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาয়ร่างเป็นรูปแบบการ บริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา และนำรูปแบบที่ยกกว้างขึ้นไป ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบรูปแบบ เป็น 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตรวจสอบความเหมาะสมโดย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารระดับสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ผู้บริหารระดับสูงนอกสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่ น้อยกว่า 5 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และเป็นผู้ ดำรงตำแหน่งที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป โดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ด้วย วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มจำนวน 5 ประเด็น เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการ บริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในแต่ละองค์ประกอบ และ ภาพรวมของรูปแบบ แล้วทำการปรับปรุงรูปแบบตาม ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 2 หลังปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเหมาะสมของ รูปแบบซ้ำอีกครั้ง โดยการสำรวจความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความ เหมาะสมของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตร ประมาณค่า 5 ระดับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ ใช้ในการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน และนำข้อมูลที่ได้ จากแบบตรวจสอบมาทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการ บริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมิน

ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และผู้อำนวยการกลุ่ม จำนวน 378 คน จาก 54 เขตฯ ละ 7 คน ใช้แบบประเมินความเป็นไปได้เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในแต่ละขั้นตอนที่นำเสนอมาข้างต้น ผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1.1 จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายการบริหารความเสี่ยง 2) โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และ 3) กระบวนการบริหารความเสี่ยง

1.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปรากฏว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า

แต่ละองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

1.3 ผลจากการศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายการบริหารความเสี่ยง 2) โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และ 3) กระบวนการบริหารความเสี่ยง

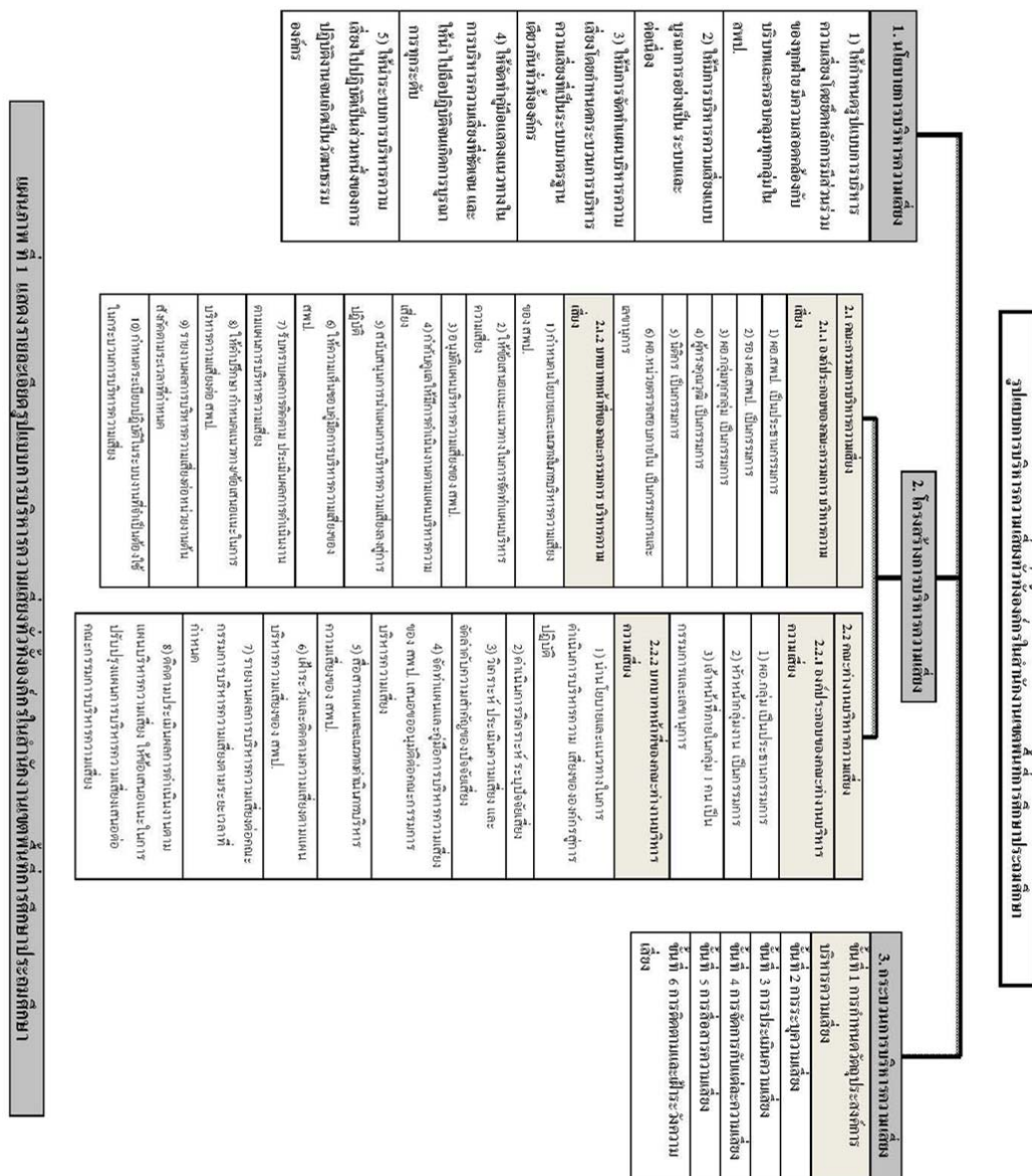
2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.1 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ (แผนภาพที่ 1)

องค์ประกอบที่ 1 นโยบายการบริหารความเสี่ยง

องค์ประกอบที่ 2 โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยง ประกอบไปด้วยการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง ขั้นที่ 2 การระบุความเสี่ยง ขั้นที่ 3 การประเมินความเสี่ยง ขั้นที่ 4 การจัดการกับแต่ละความเสี่ยง ขั้นที่ 5 การสื่อสารความเสี่ยง และขั้นที่ 6 การเฝ้าระวังและติดตามความเสี่ยง

ประณตศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่ว
ทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ มีความเป็นไปได้
อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยง
ทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยง
ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1
นโยบายการบริหารความเสี่ยง องค์ประกอบที่ 2

2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยง
ทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยงทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการบริหารความเสี่ยงนั้นต้องมียุทธศาสตร์เพื่อวางแนวปฏิบัติว่าใคร ต้องทำอะไร และอย่างไร จึงต้องมีคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงาน และมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน จึงจะช่วยให้การบริหารความเสี่ยงขององค์กรมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (2553, หน้า 18-24) มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2552, หน้า 12) และสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 4) โดยในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านนโยบายการบริหารความเสี่ยง เป็นขั้นตอนการกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้องค์กรมีระบบในการบริหารความเสี่ยง หรือการกำหนดกลยุทธ์ ที่มุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ซึ่งการกำหนดนโยบายการบริหารความเสี่ยงต้องครอบคลุมหน่วยงานทั่วทั้งองค์กร โดยต้องระบุถึงกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการบริหารความเสี่ยงและ แผนการบริหารหรือการจัดการความเสี่ยงให้ครอบคลุมประเภทของความเสี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยรามคำแหง (2552, หน้า 12) ที่กำหนดนโยบายบริหารความเสี่ยงว่า “ให้มีการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรแบบบูรณาการโดยมีการจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง” ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการบริหารความเสี่ยงจะให้เกิดประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กรนั้น นโยบายเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องยึดตามหลักของการบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนฤมล สอาดโณ (2550, หน้า 7) ที่กล่าวว่า การวางระบบการบริหารความเสี่ยงต้องคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงทั้งภายนอกและภายใน ในบริบทของการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์

1.2 องค์ประกอบด้านโครงสร้างการบริหารความเสี่ยง เป็นขั้นตอนการกำหนดคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ด้านการกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย 1) คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงระดับบริหาร และ 2) คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงระดับปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

การบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (2553, หน้า 18-24) ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (Risk Management Organization) ไว้ 2 ระดับ เช่นเดียวกัน คือระดับมหาวิทยาลัย และระดับคณะ/วิทยาลัย/ศูนย์/สำนัก/สถาบัน/กอง/งาน สำหรับคณะกรรมการในแต่ละระดับของรูปแบบที่ค้นพบครั้งนี้ มีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันไปในนั้น สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2553, หน้า 7-8) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงไว้ว่า ผู้บริหารระดับสูงมีหน้าที่กำหนดนโยบาย และคณะทำงานบริหารความเสี่ยงมีหน้าที่ในการระบุปัจจัยความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยง จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและดำเนินการตามแผน นั้นหมายความว่า คณะทำงานที่นำนโยบายสู่การปฏิบัติ การกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการ และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรากฏในรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าหลักของการบริหารงานในองค์กร หรือหน่วยงานที่เป็นสากล หรือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติซึ่งปฏิบัติกันทุกองค์กร ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ที่ศาสตราจารย์ ดร. ธีระ รุญเจริญ ได้อธิบายถึงโครงสร้างว่า ควรแบ่งเป็นโครงสร้างหลักและโครงสร้างย่อย คือ ระดับผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องรับภาระหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และระดับผู้ปฏิบัติส่วนมากจะเป็นคณะทำงานและเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบาย (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 178) ซึ่งตรงกับรูปแบบที่ค้นพบ

1.3 องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยง เป็นขั้นตอนการออกแบบกระบวนการหรือขั้นตอนที่เหมาะสมในการบริหารความเสี่ยงในองค์กร มี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง ขั้นที่ 2 การระบุความเสี่ยง ขั้นที่ 3 การประเมินความเสี่ยง ขั้นที่ 4 การจัดการกับแต่ละความเสี่ยง ขั้นที่ 5 การสื่อสารความเสี่ยง และขั้นที่ 6 การติดตามเฝ้าระวังความเสี่ยง ซึ่งถ้าพิจารณาถึงขั้นตอนหรือกระบวนการของรูปแบบที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงในเกือบทุกองค์กร หรือทุกหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับ

กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามมาตรฐานของ คณะกรรมการตรวจสอบและสำนักงานตรวจสอบ ภายในองค์กร (The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission) มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดเป้าหมายการบริหารความเสี่ยง 2) การระบุความเสี่ยงต่างๆ 3) การประเมินความเสี่ยง 4) กลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการกับแต่ละความเสี่ยง 5) กิจกรรมการบริหารความเสี่ยง 6) ข้อมูลและการสื่อสารด้านบริหารความเสี่ยง และ 7) การติดตามและ เฝ้าระวังความเสี่ยงต่างๆ ซึ่งถือเป็นกระบวนการบริหาร ความเสี่ยงตามมาตรฐานสากล

2. ผลการประเมินรูปแบบการบริหาร ความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีความเป็นไปได้ในการที่จะนำรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปใช้อยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน เป็น องค์ประกอบหลักในการบริหารองค์กร มีความครอบคลุมภารกิจการบริหารความเสี่ยงในสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความชัดเจนในการ กำหนดนโยบาย การกำหนดโครงสร้าง และ กระบวนการบริหารความเสี่ยงที่สามารถสร้างความ เข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติได้อย่างดียิ่ง เพราะรูปแบบที่สร้างขึ้น ได้เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารความเสี่ยง ขององค์กรเป็นผู้ช่วยกลั่นกรอง ตลอดจนรูปแบบที่สร้าง ขึ้นผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพที่มีมาตรฐานและ หลายขั้นตอน และในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบที่ สร้างขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของการบริหารความเสี่ยง ของมหาวิทยาลัยนเรศวร (2553, หน้า 18-24) มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2552, หน้า 12) และสำนัก ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 4) ซึ่งแนวคิด ทั้ง 3 แนวคิดที่อ้างถึง มีรูปแบบการบริหารความเสี่ยงที่ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่ตรงกับรูปแบบที่ค้นพบ จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไป

ใช้ การนำรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปใช้ในการ ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถกระทำได้นี้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาควรกำหนดให้มีการจัดทำแผนบริหาร ความเสี่ยงที่ระบุถึงกิจกรรมและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนตาม สภาพ และบริบทของสำนักงาน และต้องกำหนดให้ทุก กลุ่มนำแผนบริหารความเสี่ยงไป ถือปฏิบัติจนเกิดการบูรณาการทุกระดับ และต้องกำหนดให้มีการติดตามและ ประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง

1.2 ด้านคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควร ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งแกนคณะทำงานหลักเป็น ขั้นตอนแรก คณะทำงานหลักควรประกอบไปด้วยทุก ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง

1.3 ด้านบทบาทหน้าที่ การสนับสนุนจาก ฝ่ายบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในการที่จะนำระบบการ บริหารความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่ง ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้น การดำเนินงาน และตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน เนื่องจากหากมีผู้บริหารเป็นผู้นำในกิจกรรมหรือโครงการ จะเป็นการตอกย้ำถึงผลประโยชน์ขององค์กรได้เป็นอย่างดี

1.4 ด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรจัดให้มี การประเมินสถานการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพราะจะเป็นการบอกให้รู้ว่า องค์ประกอบ หลักการ และแนวคิดการบริหารความเสี่ยงขององค์กรที่ใช้ใน ปัจจุบันนั้นถูกนำไปใช้อย่างไรเพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลการ ปฏิบัติ งานว่าองค์กรมีความเข้าใจ หรือมีความรับรู้ อย่างไรต่อระดับของความเสี่ยง และคณะทำงานหลัก จะต้องระบุนโยบาย ขั้นตอน แนวทางปฏิบัติ และเทคนิค ที่ใช้ในปัจจุบันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมไป ถึงการประเมินความสามารถขององค์กรในการที่จะนำ แผนการบริหารความเสี่ยงไปสู่การปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการติดตามและเฝ้าระวังความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยานิพนธ์. ศึกษา ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีระ รุณเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัท แอล.ที. เพรส จำกัด
- นฤมล สอาดโณม. (2550). การบริหารความเสี่ยงองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด
- มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. (2553). คู่มือการบริหารความเสี่ยงมหาวิทยาลัยนครสวรรค์. พิษณุโลก : เอกสารเย็บเล่ม.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2552). คู่มือการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร. กรุงเทพฯ : เอกสารเย็บเล่ม
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2553). แผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงาน ก.ค.ศ. ประจำปีงบประมาณ 2553. กรุงเทพฯ : เอกสารเย็บเล่ม
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แผนบริหารความเสี่ยง ประจำปี 2553. กรุงเทพฯ : เอกสารเย็บเล่ม

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). *Enterprise risk management – Integrated framework*. (accessed 10 January 2008). Available from [http : www.COSO.org/publications.htm](http://www.COSO.org/publications.htm).